

(א) ולעולם רש"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' ודקא אפכינהו ואומינהו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אי דמאחר ב' יום שני הוה וקשה לי הא בזה לא צ"ע שלומי דמי העידו היה באמת חייב וזהו בכלל מה דמשני אלא דאקדמי אקדמי וכמ"ש רש"י ד"ה דמקדמי דכל שקודם שצאת כת שניה להעיד נעשה מעשה קנ"ה וה"ל לרש"י לפרש דמאחרי שאומרים שאח"כ שהעיד נעשה המעשה וכו' :

מרוכה פרק שביעי בבא קמא

עד.

עין משפט
נר מצוה

צה א מ"י פ"ט מהל'
עדות הלכה ז:

רבינו חננאל

מדיסיפא במיפך והומה, וירשא נמי במיפך והומה. דקתאני סיפא במיפך מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו ואחרי כן סיפא עינו שהיה העבד אומ' כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב. ואמ', היכי דאמי או לימא דלא מודו המזימין בהבלא כלל, דמי כוליה עבד בעי שלומי לרב. דמשהו דמשהו הכי אהו היום שהנחתם שהפיל שן עבדו עמנו הייתם אהו היום במקום פלוני, אלא מקודם לכן סיפא עינו ועמד עמו בדין ויצא לחירות דמי עינו ואחר כך הבלו והפיל שנו, כי האי גונא דדאי משלמין דמי עין לרב. ומדיסיפא לא מיתוקמא אלא במיפך והומה, וירשא נמי במיפך והומה. והאי דקתאני משלמין דמי עין לרב אחר שפוחתין לו דמי השן. וחורנו לבאר דוקא דרבה דרייק מהא מחנתיא דהכחשה תחילת הומה היא, מנין. ואמ' רב אשי רבה הכי דייק מדרישא בשלוש כיתות, סיפא נמי בשלוש כיתות, ואי איפשר להעמיד ההכחשה ברישא דקמא לן האחרונים מכחישינן את הראשונים ואם נאמר שהעידו הראשונים כי הפיל ואחר כך סיפא ונחתיב הרב לתת דמי עין לעבד, ובאו אחרים והכחישו ואמ' סיפא ואחר כך הפיל, נמצאו הראשונים מוכחישינן. באה כת שלישית והזימו כת הראשונה, חייבין לשלם דמי עין לרב היה לו לומר ולמה אמרה הבריתא דמי עין לעבד אלא דדאי כת האמצעית נמצאו זוממין והם מכחישינן ולא מוכחישינן ולא שמעי מינה ולא מדיי כי כך דייק רבה מסיפא. ומקומה לסיפא כגון דאחר תרי ואשהידו הפיל שינו ואחר כך סיפא עינו דבעי הרב לשלם דמי עין ובאו אחרים והכחישו ואמ' סיפא ואחר כך הפיל ובאה כת שלישית והזימו את הכת הראשונה המוכחשת וכיון שהחזו נחתיבו לשלם דמי עין לרב כדקתאני בבריתא. ודייק רבה מרביית ממונות הוכחשו ואחר כך הוזמו משלמין הם, הכי נמי בריני נפשות אמ' הוזמו אחרי שהוכחו נהרגין. ובא אביי ודחה לדוקא דרבה, והתקפת דר' וירא פשוטה ודחיהו היא,

כדפרכינן לעיל צמר דמפקי ליה לחירות דמי עין צעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו צלמו כדאמר צפ' היו צודקין (סנהדרין מה). דיכולין לומר לאוסרה על צעלה צלמו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והומה מסקינן דליירי כשעמד כבר דצין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שילא העבד לחירות והרב

HebrewBooks.org © Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

צעלמו מודה העבד דקתני שהרב אומר כן שעמד צדיו וכל עיקר שצאין לדין עכשיו לפי שהעבד תובע דמי עינו וזוממין את הרב לדין ורבו מודה לו דמי עינו לכן כי אמו סקדי לא אמו אלא לגרע כמו של עבד שאם יצאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש צדצריהם ויודעים הם שיצאו עדים אצל מעיקרה לא הוה ידעינן דמייירי כשעמד צדיו אפי' הרב מודה כמיה פעמים לרין העבד לעדים דמודה צקנס פטור משום הכי פריך שפיר צמר דמפקי ליה לחירות כו' ואמ' למה דחק אצ"י לאוקמי לסיפא במיפך והומה כיון דשעמד צדיו מוקמינן ליה יאמר שהעבד תובעו דמי עינו והרב מודה לו דמי עינו והציא עבד עדים הפיל את שניו וסימא את עינו וצלו עדים והזימוס וי"ל דודאי ה"ה כן שזה אס מיפך הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשיש עדים דצד:

דאכתי גברא לא מחייב.
אין הטעם משום דא"י הוה צעי הוה אמי לז"ד ומודה ומיפטר דאפי' לשמואל דאמר לקמן (דף עה.) מודה צקנס ואמ"כ צלו עדים חייב הכא כיון דלא עמד צדיו לא חשבינן לגברא צר חיוצא לענין קנס כדפרישית בצוק המניח (לעיל לג. וסס: ד"ה אכא) שצמעתין דהחלט השור: **ונמצאו זוממין ומכחישינן.**
סיפא הולך לומר שהעדים שהוזמו צדצרייתא שהוזמו הם היו ראשונים משום דלרין לומר דפסקינן לדינא אפומייהו לדין העדים וזוממין משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שצאו מחילה לא ה"מ למפקס דינא אפומייהו אצל דרישא אע"פ שצאו לנסך פסקינן דינא אפומייהו: **עבד כו' דהו מימר.**
אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי צאין לסיועיה: הוה

מדיסיפא. צמתי כיתות. להכי תלי רישא צסיפא דרישא לא ניחא לן לאוקמה צמתי כיתות אלא בג' משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אצתי כת אחרייתא מקמי דידעו ואמרו איפכא לא הוה ניחא ליה צהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא צמתי כיתות וע"כ צמייפך והומה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי צמייפך והומה: שהרי העבד אומר כן. דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהיב ליה דמי עין: צמראי. אותן שזוממין: אילימא דלא קמודו. הנך צמראי צחצחא דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מדי: כוליה עבד. צעי קמאי לשלומי: **ואפכינהו.** ואהנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרובין מדמי עין ומיהו עבד נפיק לחירות: **ואומינהו.** והכא ליכא לנימר כדאמר רבא צרישא דאצתי כת אחרייתא מקמי דידעו ואמרי איפכא סימא את עינו והפיל את שניו דאי אצתי כת אחרייתא צרישא והדר אמרי הני הפיל את שניו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמוקינן את הרב לדמי עין שיצאו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמצאו זוממין אלו האחרונים לא היו מחייבו דאין עדים וזוממין מתחייבים עד שיגמר הדין על פיהם הלכך הן סיפא מוכחא לפוס ריהטא צמתי כיתות ומיפך והומה: והידי דמי. צין רישא וצין סיפא כיון דהשתא מוקמית לה צמייפך והומה וצמתי כיתות עדים היכי דמי: אי דמאחרי אחריי הני צמראי. כגון דאמרי קמאי יוס ראשון הוה מעשה ואתו צמראי ואמרי * יוס שני הוה מעשה ואיפכא הוה: **אכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב.** דמי מחייבי ליה מיוס ראשון להוציא עבדו לחירות אכתי לא הוה צר חיוצא דהא ציוס שני הוה מעשה ואכתי כוליה עבד צעי לשלומי לרב דכי אמו לאסהודי לחיוציה לרב אכתי לאו צר חיוצא הוה: **דמקמי אקדמי הני צמראי.** שהם מודים דקודם שצאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה: ואי דלא. העמידו העבד לרב צדיו קודם שצאת כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי עבד צעי שלומי דהא כוליה צעי אפסודיה

מדיסיפא במיפך והומה רישא נמי במיפך והומה דקתני סיפא מעידנו את איש פלוני שהפיל את שן עבדו וסימא את עינו שהרי העבד אומר כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לרב היכי דמי אי דלא קא מודו להו בתראי בחבלא כלל דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה אלא פשיטא דקא מודו כוליה בחבלא ודקא אפכינן ואזמינהו והיכי דמי אי דקא מאחרי אחורי הני בתראי *אכתי דמי עבד לרב בעי שלומי דכי מחייבי ליה לגברא אכתי גברא לאו בר חיובא הוא אלא דקא מקדמי קדומי הני בתראי ואי דלא עמד בדין אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה דאכתי גברא לא מחייב אלא דעמד בדין אל רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי דוקא דרבא מוהיבא אילימא מרישא רישא מי קא מתכחשי מציעאי כיון דאי לא מתזמי סהדותא כוותייהו קא קיימא דדינא כוותייהו פסקינן דיש בכלל מאתים מנה הלכך קמאי הוא דקא מתכחשי מציעאי לא מתכחשי מידי אמר ליה רבא סבר מדרישא בשלש כיתות סיפא נמי בשלש ודייק מסיפא כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שניו וסימא עינו ופסקינן לדינא אפומייהו ואהו בי תרי אחריני ואמרי סימא את עינו והפיל את שניו דקא מבחשי להו להני קמאי ונמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב ואי סלקא דעתך הכחשה לאו תחילת הומה היא אמאי משלמי הא אחכחושו להו מעיקרא אלא שמע מינה הכחשה תחילת הומה היא ואביי אמר לך בשלמא רישא לא סגי דלא שלש כיתות שהרי קתני הרב אומר כן אלא סיפא למה לי שלש כיתות שהרי העבד אומר כן עבד כל דהו מימר אמר דניחא ליה דניפוק לחירות מתקיף לה ר' זירא אימא סימא את עינו ניפוק

מיינה דאכתי גברא לא מחייב דאי הוה צעי הוה אמו לצי דינא ומודה ומפטר דמודה צקנס פטור וחירות דשן ועין קנסא הוה: **כשעמד צדיו.** על החצלות הללו ע"י עדים אחרים צ"ד אחר ומייצוהו להניח העבד וצמר דהשתא אי קאמי צעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקצב ליה האי עבד הפלת את שניו וסימא את עינו והעמדת צדיו ונחתיבת לי דמי עינו והציא עדים אלו על כך ואתו סקדי אחריני ואפכינהו ואמרו לא חייביננו צ"ד אלא דמי עין ואזמינהו הלכך צין רישא וצין סיפא דלמי עבד לא מחייבי דהא צמ"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אצל דמי עין משלמי לעבד צבצבא דרישא דהא ממונה דעין אית ליה גביה מניח צין קמא וקצבו הני למיפטריה משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרה וע"כ צדאפכינהו מוקמת ליה דאי לאו הכי כיון דליכא סקדי אצ"י דינא קמא כוליה עבד צעי שלומי: **דוקא דרבא.** דהכחשה תחילת הומה היא מוהיבא: **אילימא מרישא.** דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכחשו דמיהו עדותן צטילה בהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתזמי דינא כוותייהו פסקינן ויהיב דמי עין דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא צהן תורת הומה אצל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם * אימא לך כיון דצטיל סהדותייהו לא מהניא צהו תורת הומה: **מדרישא.** מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאמו כת אחרייתא קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר כיתות אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי עין שהיו בכלל דתרוייהו וכיון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מציעאי צהומה דכת שלישית מיהו הכי מוקי לה דאמו הני צי תרי צרישא ואמרי הפיל והדר סימא אפסקינן לדינא אפומייהו כו': **דקא מתכחישינן לקמאי.** וצטלה עדותן דלא יהיב דמים היתירים וקתני דכי נמצאו זוממין על ידי כת שלישית משלמין: **אלא סיפא למה לי.** לאוקמה צדוקא בשלש כיתות הא צמרי סגיא וצדאפכינהו ואזמינהו ורישא דמשמע צשלה וללא צדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למידק מדי: